

over de zomerkade, tot ge vlak tegenover het stadje Wijk bij Duurstede zijt. Voor u ziet ge, te midden van hoog geboomte, den toren van de ruïne Duurstede, die u doet denken aan den Romeinschen tijd; wat ge hier nabij den oever aanschouwt, voert u in uw gedachten nog verder terug; met een weinig overdrijving durf ik zeggen: het herinnert u aan het vóór-historisch tijdperk.

Aan den rand van een griendvlak bij de kade valt uw oog op eenig droog riet, waarin ge een opening bemerkt. Tien tegen één, dat ge denkt, hier houdt een of ander dier verblijf. Zou hier misschien een bever wonen? Immers neen. Dekluizenaars onder de bevers wonen, evenals de eenzaam levende otter van het straks genoemde eilandje, in holen onder den grond. Wacht, daar verschijnt een mensch.

„Zoo, jò (alle manspersonen betitelt hij met jò) zoek je weer bloemkes? Kijk eens hier, wat een vreemd soort Waterherik heb ik hier! (hij laat *Erucastrium* zien, terwijl *Nasturtium amphibium* alhier Waterherik genoemd wordt.)

De man, die ons aldus aanspreekt, is de bezitter van dien ongeordenden riethoop. Woonde Diogenes in een ton, deze man is met nog minder teyreden; hij houdt verblijf in dat droge riet. Verblijf houden is het woord niet; hij slaapt er alleen. Des avonds, tusschen 9 en 10 uur, begeeft hij zich naar zijn rustplaats, en of het stormt, regent, sneeuwt, dondert of een steen dik vriest, deze natuurmensch laat zich niet afschrikken; hij kruipt in zijn „bed“ en dekt zich enkel met riet en oude zakken toe. Gehard tegen de wisselingen van het weder, is hij kerngezond, nimmer heeft men hem zelfs verkouden gezien in de 20 jaren, dat hij aan den oever resideert. Hoe komt die zonderling aan den kost? Hij zingt met Vondel:

Wij zaaien en wij maaien niet,
Wij teren op den boer.

Zeven, zegge zeven kosthuizen houdt de moderne Diogenes er op na: bij zeven boeren gaat hij geregeld eens per week op de deel, in gezelschap van het vee dineeren. Van overheidswege wordt zijn rustplaats soms vernietigd, doch den volgenden dag heeft hij zijn „hut“ weer opgebouwd. Meermalen heeft de Diaconie den man een vertrek aangeboden; eens zelfs meende ze hem overreed te hebben; zijn vertrek was in orde, maar toen het op „verhuizen“ aankwam, kon hij van zijn geliefde rustplaats niets scheiden.

Nog veel meer is er van den zonderling te vertellen, maar ik meen, dat bovenstaande voor dit tijdschrift voldoende is.

Rijswijk (Geln.)

B. J. VAN WAGENVELD.

MIJN MOOISTE ZANDKUIL.

Vervolg van blz. 25.

*A*l liggende bij mijn gravend bijtje, kreeg ik achtereenvolgens de meeste van de andere kuil-bewoners te zien. Stil liggen en uitkijken is toch in negen van de tien gevallen het beste middel, om veel van het natuurleven te zien en te genieten.

Het duurde niet lang, of ik kon al op het gehoor de verschillende bijen- en wespensoorten onderscheiden: de diepe bas van de tuinhommels, het iets zwakkere geluid van de pluimvoetjes, het onzeker geklepper van de groote zwarte spinnendooders, de hooge falset van een *podalirius*-soort en het zilveren trompetje van de zilveren behangersbij (*Megachile argentata*).

Dit behangertje stak pluimvoet naar de kroon in bedrijvigheid. Terwijl deze maar voortgroef met de handigheid en halstarrigheid van een foxterrier, vloog gene af en aan en iedere keer bracht hij een groen blaadje aan, om er zijn nest mee te tapisseren. Je hoorde het zilveren fluitje en als je dan opkeek, zag je het glimmende, witbehaarde diertje uit de blauwe lucht neerdalen, het groene blaadje opgerold tusschen de pooten en zoo stuurde hij dan recht en strak naar den ingang van zijn woning, een gaatje in het harde zand, waar ik tot mijn grielief — voor 't zijne was 't niet noodig — een mooie kapitale M had ingekrabd.

Toen ik zoowat een week in de kuil gewerkt had, begonnen de harde zandwanden er uit te zien als de rotsgraven in de Lybische woestijn, zooveel hieroglyphen had ik erin gesneden, om precies de plekken aan te wijzen, waar al mijn vrienden woonden: de pluimvoeten, de behangers, de zijde-bijtjes (*Colletes*) de eenzame roode bij (*Sphecodes fuscipennis*), de harkwespen (*Bembex*), de bultenaars (*Oxybelus*) de spinnendooders (*Pompilus* en *Ammophila*), de vliegendooders (*Mellinus*), de Crabro's, *Prosopis*, *Halictus*, *Anthrena* en hoe al die bloemen-vrienden meer heeten.

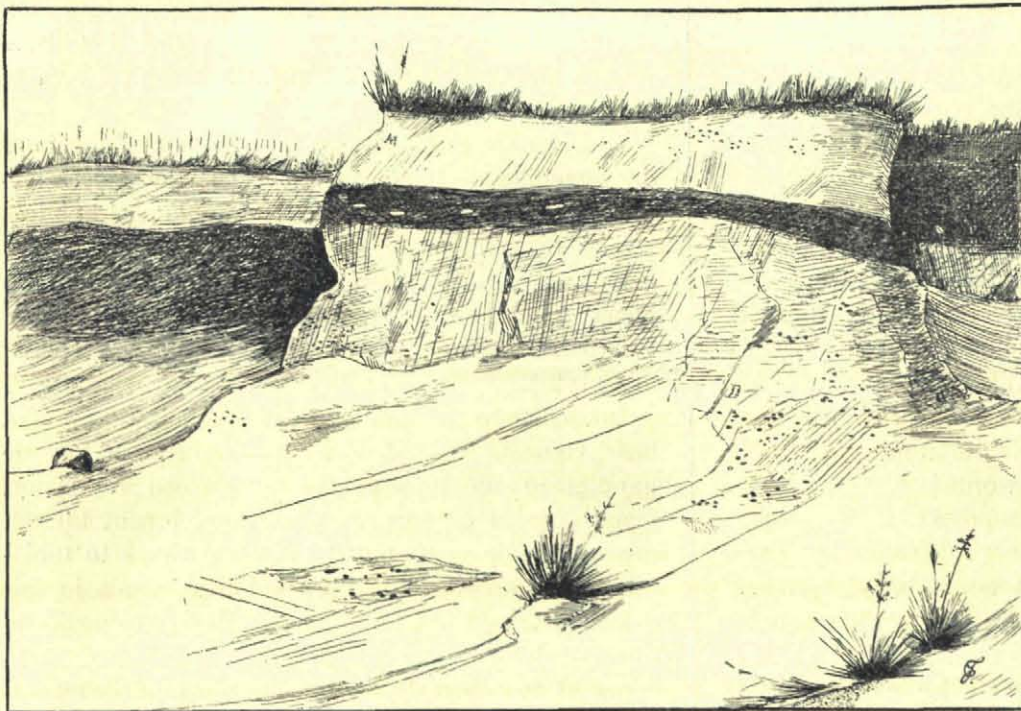
Van de behangers leefden er verschillende soorten, van den grooten behanger van den zeekant (*Megachile maritima*), die wel twee centimeter lang is, af tot dat kleine zilveren diertje toe en alle bekleedden hun nest met berkeblaren, zoodat ze misschien even ontevreden als ik waren over het feit, dat het gemeentebestuur in een schriële bui een klein berkenboschje op den bodem van den kuil had laten neerhakken. Het was altijd zoo aardig, om ze daar met groote vaardigheid en snelheid de ellips- en cirkelvormige bladstukken te zien uitknippen.

Nu haalden ze hun waar uit de boompjes bij de boerderij en uit een ouden berk, die heel boven op

den berg in het hooge bosch stond. Ik vermoed, dat ze niet meer dan één cel per dag maken, daarvoor hebben ze omstreeks een dozijn ellipsvormige lappen noodig en dan nog een stuk of vier cirkelronde voor het deksel. Maar vóór dat er op komt, moet de cel eerst gevuld worden met de voedingsbrij,

lichaam. De soort, die de zilveren behanger kwelt, draagt zes van die punten, doch oppervlakkig gezien lijken het er maar vier en daarom heet het beest dan ook *Coelioxys quadridentata*. Deze vliegt zeer veel in mijn Texelsche kuil.

Alles met alles hebben we hier een prachtig

Het groote bijenfort in de zandkuil.

die uit stuifmeel bestaat met zeer veel honig, zoo-veel, dat het een weke pap is, die onmogelijk in een eenvoudig zandgangetje geborgen kan worden, zooals het balletje deeg van pluimvoet.

Hoe meer honig een graafbij gebruikt, des te kunstiger moet zijn nest worden. Links om den hoek van 't *Megachile*-huis woonden de zijdebijtjes (*Colletes*), waarover ik in onzen tweeden jaargang reeds het een en ander verteld heb. Die gebruiken, om hun larven te voeden nog meer honig en daarom zijn dan ook hun cellen omsponnen met mooi, fijn, glashelder, zijden weefsel. Deze diertjes staan wat lichaamsbouw aangaat (ontwikkeling van den tong en uitrusting der pooten) verre beneden de pluimvoeten, maar als nestenbouwers munten zij uit, al bereiken ze dan ook nog niet de hoge plaats, waartoe de behangers het gebracht hebben.

Zijdebij zoowel als behanger hadden veel last van parasieten.

Het dier, dat tracht te profiteeren van de arbeid des behangers gelijkt precies op meester Knipschaar zelve: dezelfde breede kop, hetzelfde zwarte lichaam dicht bezaaid met fijne puntjes, ingeregend bij elk achterlijfs-segment en versierd met glanzige witte haren. Maar *Coelioxys* (zoo heet de klaplooper) heeft een meer kegelvormig achterlijf en de mannetjes dragen puntige uitsteeksels aan het eind van 't

rij van groote heldergele vlekken, een flinken kop en een mooi breedgeschouderd borststuk. Het zijdebijtje kent hem maar al te wel en vreest hem zeer. Hij tracht hem op alle mogelijke manieren te ont-

De zilveren behangersbij *Megachile argentata*.

wijken, maar dat belet niet, dat de indringer toch zijn eieren in de mooie zijden cellen legt. Van ge-

De kleine kegelbij *Coelioxys quadridentata*.

vechten heb ik nooit iets gezien, maar ik kan uit eigen pijnlijke ondervinding mededeelen, dat *Epeolus* geweldig steken kan.

In het heetste deel van den kuil, zoowat in het

brandpunt van den hollen spiegel, leefden de harkwespen (*Bembex*). (Zie *L. N.* deel VI). Gewoonlijk graven die in 't barre, rulle zand en dat is in mijn kuil genoeg voorhanden maar hier hadden ze, ik zou haast zeggen „met overleg”, een plekje gekozen dat al de voordeelen gaf van zuiver zand, maar tegelijk aan de gangen eenigstevigheid verzekerde. Het was de meest rechtsche van de drie zand-deltas, die bij regenbuien door het afstroomend water aan den voet van de helling gevormd worden. Er woonden ongeveer vijftig huishoudens. Langen tijd verdacht ik ze van bijenmoord, maar bij nader onderzoek bleek, dat ze hun larven bijna uitsluitend met zweefvliegen voerden.

Die vliegen zijn toch domme dieren. Tegen den middag zaten ze zich altijd te zonnen langs den noordrand van de kuil en dan kwam alles uit de buurt, wat vliegen vangen, kon er op af. Harkwespen, gewone vliegenwespen, bultenaars snapten de eene voor, de andere na en geregeld kwamen ook een paar kwikstaartjes opdagen, die met veel gefladder en veel staartengesprei hun aandeel in de buit wisten te bemachtigen.

JAC. P. TH.

ORNITHOLOGISCHE REISHERINNERINGEN.

Vervolg van blz. 28.

In vroeger tijden maakten de Helgolanders, natuurlijk allen zeelieden van beroep, goede zaken met de haringvangst, maar sedert de trek der haringen tegen het eind der 18e eeuw zich uit de omgeving van het eiland verplaatst had, moest naar een andere bron van inkomsten worden omgezien. Deze werd gevonden door de inrichting van eene zeebadplaats, die op kleine schaal begonnen, zich allengs uitbreidde en thans prachtig bloeit. Iederen zomer komen ongeveer een 20,000 gasten het eiland bezoeken, terwijl het onophoudelijk wordt aangedaan door schepen van de duitsche oorlogsmarine en luxe jachten, en een klein garnizoen marineartillerie er steeds verblijf houdt. Een verdere bron van winsten is de kreeftenvangst. Deze overheerlijke schaaldieren kan men steeds versch in groote hoeveelheden op het eiland krijgen, en wat niet ter plaatse wordt gebruikt, gaat naar het vasteland.

Mijn bezoek aan Helgoland zou evenwel noch de geologie noch de bestudeering der verschillende daar bestaande industriën gelden, maar wel de ornithologie; daarover dus enkele opmerkingen.

Welk mensch die aan vogelkunde doet, zou 't hart niet opengaan alleen zelfs bij het hooren van den naam van Helgoland? Geen enkel plekje op

aarde toch heeft op dit gebied zooveel interessants geboden, nergens zijn zulke verrassende avifaunistische waarnemingen gedaan als op die kleine eenzame rots, ver van elk land, te midden eener woelige zee. Met een zeker soort van nieuwsgierigen eerbied zet de ornitholoog zijn voet aan land, met zoo iets van het gevoel dat een mohammedaansch pelgrim moet ondervinden wanneer hij voor het eerst het heilige Mekka betreedt. Ik moet bekennen dat het niet zonder een kleine emotie ging toen ik aan land stapte, en tevens met eenige dankbaarheid van de zeereis af te zijn die, hoewel niet heel lang, ongeveer drie uren slechts, toch ruim voldoende is om iemand onbehagelijk te maken.

Zooals ik in den beginne schreef, we kwamen te laat en te vroeg op het eiland; te laat om te genieten van het interessante schouwspel van eenige honderden zeekoeten op hun broedplaats, te vroeg voor den grooten najaarstrek.

De zeekoeten, die in ons land behooren tot de gewone wintergasten, hebben hun broedplaats aan de N.W. zijde bij de noordelijke punt van het eiland waar zij hun eieren leggen op de zeer smalle vooruitstekende kantjes van de verschillende lagen waaruit het gesteente bestaat. Bij onze aankomst was de broedtijd lang voorbij en was geen enkele koet meer te zien.

Behalve de koeten, waarbij de variëteit *ringvia* van Brünnich tamelijk sterk vertegenwoordigd is, broeden op het eiland eenige paren meelzwaluwen en huismusschen benevens enkele spreeuwen. Deze drie vogelsoorten zagen we dan ook reeds dadelijk bij onze eerste wandeling op het bovenland; ja zelfs zag ik van nabij een paar oeverzwaluwen; of die daar ter plaatse broeden, weet ik niet; de exemplaren die ik zag, kunnen zeer goed trekkers geweest zijn, want de vogeltrek was in zijn begin zooals mij spoedig bleek op het gezicht van een groot aantal van de vroegtijdig verschijnende tapuiten (*Saxicola oenanthe* [L.]) die zich voornamelijk aan den uitersten rand der klippen ophielden, en in tegenstelling met hun soortgenooten bij ons, die gruwelijk schuw zijn, geen vrees hoegenaamd toonden en ons tot vlak bij lieten naderen, waardoor ik tevens kon vaststellen, dat alle zonder uitzondering het geelachtige jeugdkleed droegen, dat mij altijd doet denken aan *Saxicola isabellina* Cretzschm. Aangezien de tapuit op Helgoland niet broedt, zijn de talrijke aanwezige exemplaren trekkers van elders. De jonge vogels reizen vroeg in 't jaar, soms reeds begin Juli; de ouden komen eerst veel later, in October.

Behalve aan den bovenrand der rotsen, zagen we de tapuiten ook bij eb op de blootgekomen steenen aan den voet van het eiland op insecten jagen. En verder zagen we op onze eerste wandeling een